

Gubcsi Lajos

A Habsburg-sas karmai - 1519

13 ördögi év, 6. kötet

Gmm

Gubcsi Lajos: A Habsburg sas karmai - 1519
13 ördögi év, 6. kötet

Kiadja a G Marketing & Média Kft. Budapest, 2019

Copy right Dr. Gubcsi Lajos

A borítón Délvidék egyik erőssége, Zimony vára Nándorfehérvárral szemben.

ISBN

13 kötetes könyvsorozatam egy-egy része éppen 500 évvel későbből tekint vissza az 1514-1526 közötti évekre. A Honcsonkolás mint főcím mellett további alcímeket adtam a sorozatnak a veszély és a szétesés aspektusai miatt:

A máglyától Mohácsig

Élni pénzben és hatalomban

Meghalni Mohácsnál

Bevezetés a végzetbe

A 13 baljós szám. A balszerencse misztikuma alá helyezem ezzel azt az időszakot. 1514 és 1526 között természetesen így, ezekben az utólag érzékelhető összefüggésekben ebből semmi sem látszott, sikerek és kudarcok váltották egymást egymást Európa egyik legnagyobb országában, a Duna-medence több mint 600 éve meghatározó államában, a magyarok és a hozzájuk csatlakozott népek Szent István koronája alá rendelt együttműködésében. Senki sem tudhatta akkor, hogy ez így már nem azonos ritmus Európával, hanem a kényelemben és ellustulásban észrevehetetlen sodródás a pokol, a pusztulás felé. A vélt biztonság buta dölyfe, a nemzeti nagyság és méltóság teljes félreértelmezése, indokolhatatlan tévedésben. Még ma sem vagyunk biztosak abban, hogy törvényszerű volt-e az állam szétesése és a nemzet kiszorulása az európai fejlődésből azon oknál fogva, hogy ezt világpolitikai külső tényezők elkerülhetlenné tették, alárendelték az országot eleve erősebben szervezett hatalmaknak; avagy a magyar királyságot tartó fő oszlopok – a király, a rendek, az egyház – maguk váltak alkalmatlanná a nagy és egységes Magyarország fenntartására. Belefulladtak 600 év dicsőségébe. Avagy csak az anyagi önzésbe...

Kivédhetetlenül ellenünk hatottak a nemzetközi tényezők? Délen az egyik világbirodalom, a kimeríthetetlen kis-ázsiai-arab és balkáni forrásokra támaszkodó oszmán hódítók tűzték képzeletbeli lándzsájukra Magyarország szívére, hogy tetemünkön eljussanak a másik világbirodalom, az éppen ekkorra Európa vezető családjává nőtt Habsburg-dinasztia leveréséig, s ezen túlmenően a Német-római Császárság meghódításáig. A Habsburg sas pedig – áttételesen, birodalmi német érdekként feltüntetve - már régóta nyújtogatta karmait a magyar királyság, kiemelten pedig Pannónia felé.

Két világhatalom közé szorulva mennyi volt az esélyünk a függetlenségre? Nem maradtunk-e ki szükségszerűen az egyre inkább anyagi jellegű versengésből - még a hit képviselői, az egyház életét is a pénzügyi terjeszkedés hatotta át -, ha a század elejére világossá vált: az új világrészek éppen ekkor felgyorsuló felfedezése az egész világfejlődésre rányomja bélyegét és minden eddiginél globálisabb hatalmi térhódítást tesz lehetővé. A világ birtokba vétele, az ennek révén megszerezhető erőforrások kikapcsolják a fejlődés fő sodrából Közép-Európát. Mi sem jelzi ezt jobban, hogy az európai kontinens Magyarország sorsa érdektelenné válik az újonnan megerősödő latin és németalföldi, angolszász hatalmak számára. Volt-e esély a függetlenség megtartására?

Luther már két éve kifüggesztette tanait, egész Európa közz gondolkodását felfrissíti egy új irányzat: a reformáció, az új élet és az új eszme reneszánszból kinövő vallási tana. Egyelőre német földre, a császár és a birodalmi eszme hatalmának korlátozására mérséklődik a reformáció által is felszított ellenérdek, a római katolikus egyházrendszer egyik legelszántabb védőbástyájában, Szent István és más magyar szentek vallásos államában még nyoma sincs az erjedésnek. Más veszély fenyegeti hagyományainkat: a rólunk, de főleg nélkülünk kötött Habsburg-Jagelló megállapodás, amely egyirányú utca: a magyar Jagellókirály, Ulászló, majd fia, II. Lajos egyoldalú elköteleződése az iránt, hogy ha a sors úgy hozza, Habsburg-főherceg ülhet magyar trónra.

Miksa császár úgy hal meg 1519 leg elején, hogy elrendezte a Habsburg biro-

dalom jövőjét. Európa egészére kiterjeszti ezen egykor kis hercegi család befolyását. Elintézte, hogy hamarosan német-római császárrá válasszák egyik unokáját, Károlyt, aki V. Károly néven lesz a világ első számú ura. Másik unokájának, Ferdinándnak két módon is közelbe hozta a magyar – s a cseh – trónt. Ferdinánd feleségének magyar királylányt rendelt szerződéssel. Ha a kis magyar királynak, Lajosnak nem lesz fia, akkor a szerződés szerint eleve a “sógorra”, az osztrák hercegre száll a magyar trón. Ha viszont a magyar király, Lajos gyerek felesége, egyben Miksa harmadik unokája, Mária majdan mégis fiút szül, Habsburg Mária révén ez úton is az övéké, Mária gyermeké a trón. Elrendeltetett tehát, hogy valamely úton a Habsburgokra száll.

S mindez – a magyar és az ugyanígy öröklésre kijelölt másik Jagelló-trón, a cseh korona megszerzése – csak egy pici, alig jelentős front a Habsburgok európai előrenyomulásában. Az ő szférájuk immáron a nagy hármass viszonya: a pápa, a spanyol trón és a meghódított világ, a francia királlyal való konfrontáció sikeres kivédése, a német birodalmi államok – választófejedelmek és egyéb városok, államok – fölötti uralkodás, továbbá a reformáció elleni harc. S csak legvégül, a Velencével való kölcsönös négyszögű - a pápára, a császárra-spanyol királyra, a francia királyra és a szultánra kiterjedő - sakkjátszma mellékágaként számít az, hogy mikor és merre lép a szultán a Balkán északi részéről megindulva.

A Habsburgok tehát terveik szerint maguk alá gyúrik Magyarországot, de nem azért, hogy rajta keresztül elkeressék a török hódítókat. Ekkora erőfeszítést nem képesek és nem akarnak vállalni. Elvérezni soha! Magyarország csupán egy majdani védelmi vonal a tervekben. A magyar főurak tájékozatlanságára, földhöz ragadt elképzeléseire mi sem mutat rá jobban, mint hogy Werbőczy vezetésével magyar küldöttség „agitálja” Velencét és Rómát azért, hogy a gyermek Lajost jelöljék császárrá (Károlyval szemben). Hogy aztán nem sokkal később a birodalmi választófejedelmeket és rajtuk keresztül Károlyt győzködjék arról, hogy küldjön seregeket magyar földre a török ellen.

Egy újabb eredménytelen országgyűlés Budán és a Rákos mezején – ki legyen a nádor? A köznemesség egyre határozottabban érvel Szapolyai mellett. Egy köznemes, elvileg közéjük tartozó, a valóságban azonban a királyt és a hozzá tartozó főurakat híven szolgáló kapitány, az éppen kinevezett új budai várparancsnok, Tomori Pál egyszerűen elkergeti a vár kapujából a köznemesi rend képviselőit – az országgyűlés értelmetlenné válik, s mint annyiszor, dolga végezetlenül szétszéled -, mindez 1519-ben, a gyilkos török és német szorítást nem észlelve vagy hányaveti módon figyelmen kívül hagyva.

A főnemesek ekkor először kezdenek saját liga, erőcsoport szervezésébe. Mivel Perényi nádor meghalt, a szerepek újra rendezésével és minden eddiginél önzőbben szeretnék elfogadtatni saját érdekeiket. Püspökök, kancellárok, ispánok – egyébként egymás ellenfelei – kötnek szövetséget arra, hogy „megvédik a király jogait” (a köznemességtől). Valójában azonban a király fölé terjesztik még kiterjedtebb hatalmukat. Végül a szövetség egyik tagját, Báthori Istvánt, a részeges temesi ispánt és főkapitányt választják nádorrá. Legelső dolga, hogy gyámkodni kezdjen a király fölött, befolyása alá vonva őt. Ezzel elemeiben megsértve az új liga szerint “szövetségese”, a valóságban persze ádáz ellensége, Szapolyai János mozgásterét, érdekszféráját, újra kitolva őt a centrumból, a király mellől - aki mellé ugyan soha nem vágyott, de akinek a helyébe ülni annál inkább; s lehet-e mellőzöttként...?

A központi uralom meggyengülése látszólag az általuk kívánt módon engedi meg a különféle erős érdekek érvényesülését. Ez azonban az adott, zűllésnek indult helyzetben nem „demokrácia”, egymással vetélkedő sokféle érdek, hanem ez egyértelmű anarchia, melynek közepén ugyan ott az oligarcha, de az önző, kapzsi egyéni érdekek összeegyeztethetetlenek, kezelésük messze meghaladja az uralkodó erejét. Mindezen anarchia - a szerzés diktatúrája - egy olyan történelmi időben, amikor Európában - sőt még az oszmán birodalomban is - mindenütt teret nyer az erős abszolút monarchia. Olyan helyzetben, amikor nem csak a birodalmi sas vadászik a kerecsensólyomra, hanem maga a szultán

Gyanús béke - s a szerzés alattomos diktatúrája

Hamarabb elért a szomorú hír Budára, mint maga Tomori Pál. Abaújból, Borsodból nemesi családoktól érkeztek a hírek a kapitány úr jegyesének váratlan haláláról, s még aggasztóbbak arról, milyen erősen leverte ez Tomori urat. El sem akarta hagyni névadó faluját, Tomort, és feladta álmait Felső-vadászi új kúriájáról. Bandukolt benne az élet, annak csak a jele. Bornemissza János budai várnagy, Lajos király fő nevelője érkezettnek látta az időt, hogy királya melletti másik "fiát", Tomori Pált is végleg átemelje a köznemesek világából az udvar közepébe. János úr bejelentette a királynál, hogy a jövőben inkább pozsonyi grófi címének és feladatának kívánna megfelelni, gyakran meglátogatva a Duna-menti - és Bécshez közeli - Pozsonyt, ezért lemond budai várkapitányi teendőiről, viszont, ha az uralkodó engedi, magánál is jobb embert javasol oda: Tomori Pált. Ekkorra a király önkéntelenül is tudta már Bornemissza vágyát, hiszen szemmel látható volt, hogy az öreg kapitány milyen nagy erővel építi kedvenc tisztje, egyben hű familiárisa, Tomori Pál jövőjét. Mire tehát Budára érkezett Tomori úr 1518 végén, kezébe is kapta a király pecsétjével ellátott kinevezését - senki sem kérdezte, akarja-e, de ez nem is volt fontos kérdés. Örüljön, hogy a király akarta...

Ezzel egyben hatalmasat nőtt Tomori Pál befolyása. Neki kell biztosítania a királyi udvar, a palota biztonságát, a király védelmét minden helyzetben. S most már nem lesz mögötte Bornemissza János védő szárnya. Ott lesz viszont Brandenburgi György és kiterjedt udvartartása - tucatnyi lebzselő követ, tanácsnok a nyugat- és dél-európai fővárosokból, német hercegségekből... csupa intrika, gáncs, egyéni érdek, feszültség. Megannyi gát, amelyekkel Tomori úr úgysem tud - s nem is akar - megbirkózni.

Még el sem foglalta posztját teljesen, mikor gyorsfutár hozta a gyász hírt: meghalt I. Miksa német-római császár, Lajos király gyámja, a magyar ügyek igaz gondnoka, a fiától, a spanyol királytól-királynétól származott unokái, Ká-

roly, Ferdinánd, Mária és további két gyerekéről gondoskodó atyja. Európa ura - bár erről mást gondolt a francia király, a pápa, az angol király, és főként a török szultán.

És hogy Ulászló király hagyatékán, fia, a 13 éves Lajos király uralkodásán még nagyobb rés támadjon, ugyancsak az év elején, februárban meghalt a fő hazai támasz, a magyar-osztrák, azaz a Jagelló-Habsburg családi, örökös szövetség magyar végrehajtója, Perényi Imre nádor. Eljött végre az idő a köznemesség számára, hogy megerősítse hatalmi pozícióit a külföldi érdekekkel s az annak alávetett királlyal szemben.

Nem oda Buda! - ha nem is most kiáltotta ezt a főnemesség, de most ismét érvényt akart szerezni többször is kétségbe vont hatalmának. Mert bár Werbőczy 5 éve elfogadott Hármaskönyve a nemesi egyenlőségről beszél, ki gondolná komolyan báró és kispap azonos jogait. A hatalom megosztása csak addig kívánatos, ameddig nem kell megosztani...

-Mindnyájunk érdeke, hogy az országot egyetlen központból irányítsák, mert különben elvesz a sok érdek között. Ami ezekben az években játszódik az országgyűléseken, az a Szent Korona szégyene! - dörgött Szatmári György, pécsi püspök, akit nemrég nevezett ki kancellárjának Lajos... bár rossz nyelvek szerint Lajos nem is tudta, hogy kinevezte... mások döntöttek helyette...

A jelenlevő urak Szapolyai Jánosra néztek, erős bizonytalansággal. Ha valaki egy másik központ kiépítésén fáradozott az elmúlt évtizedben, akkor az éppen ő volt, az erdélyi vajda, a Dózsa-háború leverője, a legnagyobb hadsereg ura. És nem mellékesen a kis- és középnemesek kedvelt pártfogója a királlyal szemben, vezérlő uruk - még akkor is, ha ezt a háttérben megbújva szervezte. Rossz néven veszi-e János vajda, hogy a király körül tömörülő legfőbb bárók és főpapok őt is szeretnék felhasználni - felkérni - egy új, zárt szövetség, liga létrehozására? Mindazok, akikkel eddig szemben állt vagy akiket megvetett... leginkább például a részeges temesi bán, Báthori Istvánt, akit nem egészen öt éve attól mentett meg, hogy Dózsa seregei rágyújtsák Temesvár bástyáit...

Miksa császár diadalmenete

-Miksa császár halálával űr támadt az európai uralkodói rendszerekben, fél év is eltelhet, míg a német birodalom választófejedelmei Wormsban új császárt választanak - s hogy kit, nem tudhatjuk - vette át a szót Frangepán Gergely, a Délvidék veszélyeztetettsége miatt egyre nagyobb jelentőséggel bíró kalocsai érsek. - Ha Magyarország nem akar kicsúszni az európai játszmákból, itthon egységet és erőt kell mutatnunk. Világossá tennünk, hogy a király mögött állunk...

... és ennek kifejezésére megszüntetni a báró urak és a főpapi rend között bármely rivalizálást... nem tesz jót az országnak, ha a magyar rendek egyik fő ereje Rómára tekint, a másik pedig német földre küld titkos üzeneteket... - szólalt meg Várdai Ferenc erdélyi püspök. - Én is szorgalmazom a szövetségünket. De vajon tényleg számíthatunk-e Szapolyai uramra?

-Senki sem vonhatja kétségbe családom hűségét a mindenkori király iránt - csattant fel a vajda. - Ha Lajos király és a Korona érdekei veszélyben volnának valaha is, rám mindig számíthatnak.

Báthori István gróf, temesi bán gyanúsán hallgatott. Kettőjük között soha sem állhat vissza a bizalom azóta, ahogyan éppen Dózsa támadása alatt majd leverése után megleckéztette és megalázta őt a vajda. Báthori úr akár itt is hagyhatná faképnél e beszélgetést, hiszen számára nyilvánvaló a vajda hazudozása. Mégsem teheti. Szüksége van minden hangra, kézre, erőre, szóra, aki, amely közelebb viszi őt régen melengetett álmához... igen, Perényi Imrét is pótolni kell a nádori székben. Róma, Worms nem az ő ügye. Ő Budára tekint. Márpedig ha ellenséges érzései miatt nemet mond akár Szapolyaira, akár erre a szövetségre, soha nem lehet nádor.

-Ne csak védjük Lajost, a defenzíva nem hatásos fegyver. S aki védekezni kényszerül, eleve gyengébb pozícióban van - fejtegette a mindig ravasz, két-színű Báthori István. Mert esze volt bőven. Már régen leírták volna őt a főurak, ha nem lett volna mindig valamilyen nem várt, agyafűrt tanácsa számukra. Báthori maga is meglepődött, milyen kíváncsian hallgatják a többiek. - Szent

István koronáját hordva a mindenkori magyar királyt tekintsük Európa egyik igazi, meghatározó felségének, s ne megtűrt gyermeknek, aki most “árva” maradt Miksa után. Mindnyájunk számára fontos, hogy keressük és szélesítsük királyunk európai helyét. Végtére lengyel, cseh, magyar királyi utód, ő most egész Közép-Európa, s Habsburg Mária férjeként a német birodalom része. Ne részeg kismesek kurjongatásaival foglalkozzunk - bor és nagy hang mindig lesz -, hanem azzal, hogyan lépünk fel az európai sakktáblán.

Szapolyainak fele annyira sem volt éles esze, mint a temesi bánnak - viszont kétszer nagyobb volt a kardja s négyszer a serege -, most azonban váratlan gyorsasággal, a többiek előtt megértette, mire gondol a bán. Előtérbe nyomni Lajost az európai vákuumban, s aztán lesz, ami lesz. Okos ötlet, a vajda számára mindenképpen. Ha Lajos megerősödik, ebből rá is jut. Ha pedig meggyengül, az az ő ereje lesz - és szabad kézzel nyúl maga is új európai szövetségesek után. Mert neki Magyarország kell, trón, korona. Az a szövetséges, aki ehhez viszi közelebb. Most azonban még nem olyan idők járnak, most a hűségnyilatkozat a fő irány, és a magyar rendek egységes fellépése. Mert ha gyengének látja őket a változó Európa, kipenderülnek mindnyájan a centrumból.

Azt azonban világosan látta Szapolyai, hogy a főurak bármikor becsapják őt, mert félnek tőle, az ambícióitól. Bakócz kiesett, hamarosan meg is hal talán, de a többiek féltékenyen őrzik minden lépését és bármikor elárulják.

-Báthori István gróf úr bizonyára arra gondolt most, hogy a védekezés helyett lépünk offenzívába királyunk európai helyzetét illetően.

-Úgy van, Szapolyai gróf úr helyesen értelmezi - motyogott a temesi bán. - Egészen pontosan arra gondoltam, hogy szerezzünk európai szövetségeseket ahhoz a javaslathoz, hogy Jagelló Lajos cseh és magyar királyt fogadják el jelöltnek a császári trónra.

Szapolyait leszámítva mindenki elhűlten nézett a másikra. És rögtön fel is villanyozódtak... hát persze, kártyát kell előhúzni a játékban!

-Javaslom, küldjünk delegációt Rómába, és szerezzük meg a Kúria támo-

gatását Lajos király jelöléséhez - örvendezett azonnal a kalocsai érsek, Frangepán Ferenc.

-Én pedig Velencében tudok elérni hasonló kapcsolatokat. Nem biztos, hogy sikerrel járunk, de miért ne!?! - reagált lelkesen az erdélyi püspök, Várdai Ferenc. Azonnal csatlakozott hozzá a pécsi püspök, Szatmári György kancellár, akinek városa különösen jó viszony ápolta az olasz fejedelmekkel, városokkal. -Főurak! Aligha tagadhatjuk le: mi itt most azért szövetkeztünk, hogy visszavessük a köznemesek törekvéseit az országgyűlésben és részvételi szándékaikat a királyi tanácsban. Ebből ugyanis lesz még bajunk bőven, tetemrehívás a Rákosmezőn. De van ellenszer, sokféle. Íme, az egyik. A köznemesek fő hangadója egyre inkább Werbőczy István. Bizzuk meg őt az itáliai tapogatózással. Ezt úgy értékelik majd, hogy bevonjuk a nemesi rendet az ország legfontosabb ügyeibe. Ha pedig balul sült el, hát... mi nem tehetünk róla... - zárta le a diskurzust Báthori István. Szapolyai csendben bólogatott. Azt azért nem tehetette meg, hogy végtelen cinizmussal éppen elárulja köznemesi táborát a főurak kedvéért, és még a vágóhídra is küldi egyik fő támaszát, Werbőczyt és kíséretét. Mert hát Istenem! Ragyogó ötlet Lajost császárnak javasolni - még ász is lehet belőle egy játszmában -, de senkinek sem használ a jövőjét illetően, ha róla szólva az európai uralkodói udvarokban hangos kacagással emlegetik a nevét: a budai dilettáns.

Így kapta a Hármaskönyv tudós szerzője, a sikereit komolyan vevő, és azokból egyre inkább politikai ambíciókat tápláló középnyemes, Werbőczy István azt a megbízatást, hogy még az év tavaszán, tehát azonnal induljon Rómába, Velencébe, akár Firenzébe is Lajos császárrá választásához szövetséget keresni... Máig sem értik a beképzelt velenceiek, hogyan képzelte ezt a támogatást a magyar köznemes, aki megengedte magának a sértést, hogy a velencei nagytanács színe elé járulva magyar nyelven szóljon Leonardo Loredano dózse előtt. István úr a magyar büszkeségét és hazája önálló értékeit kívánta ezzel kifejezni - a dózse és a nagytanács tagjai viszont úgy vélték: jól van, jól van,

de akkor miért nem maradt otthon...? Ott ezt jobban értékelnék, nem? És hogy Lajos, a császár...?

Miksa császár diadalmenete

Szapolyai János örömmel nyugtázta magában, hogy két fő ellenlábasa, Bakócz Tamás és Brandenburgi György még csak meghívást sem kapott a magyar főrend titkos egyeztetésére. Oka lehetett volna aggódni, hiszen új ligájuk a jelek szerint kiszorítani igyekszik az ő köznemesi táborát, de a vajda magában könnyedén legyintett. Ez csak egy formai szövetség, jelentősége az ő szempontjából csupán annyi, hogy egyelőre nem tudják kihagyni őt a szoros egyeztetésekből. Márpedig hamarosan nádort kell választani. És ki tudja, mit jelent Lajos királynak Miksa halála - ki lesz a következő úr Európában?

...

A császár temetéséről hazatérve a serdülő - immáron 13 éves - király utoljára osztotta meg nézeteit Brandenburgi Györggyel. Lajos kezdte zsigereiben érezni, hogy számára hátrányos ez a kapcsolat, és sorsa közvetlenül mégis inkább a magyar nemességtől függ, nem pedig külföldi gyámjaitól. Mintha zsigorodna az ország jelentősége a világban... - vagy talán mégis... éppen ezért kellene sokkal inkább támaszkodnia új rokonságára, a Habsburgokra... s hagyni tülekedni a magyar rendeket a nem létező konc körül...?

-Hihetetlen, hova jutottak a Habsburgok az elmúlt fél évszázadban, különösen Miksa császár e negyed századában. Bámulatatos volt látni a temetésen Miksa uralkodásának zászlait, a jelen levő hercegeket, királyokat.

-Ő volt az első uralkodó, aki egyszerre állt a Habsburg-ház élén és a Német-római Birodalom csúcsán. Felsorolni is lehetetlen azokat a címeket, rangokat, hódításokat, amelyeket saját maga elért, illetve amelyek felesége révén gazdagították uralkodásának körét. Tanulni kellene tőle, Felség! - rajongott Brandenburgi György. - Ő maga lett a saját erejéből német király, s maradt Ausztria főhercege, Stájerország, Karintia, Krajna hercege, nem beszélve arról, hogy már 1490-ben megvásárolta Zsigmond osztrák főhercegtől Tirolt és Elő-Ausztriát, s ugyanekkor - kihasználva Mátyás király halálát - visszaszerezte magának és családjának Bécset is. Így aztán apja halála után ő lehetett az első, aki - valamennyi Habsburg-birtok öröklésével és kiegészítésével - családja alatt egyesítette a most már nyugodtan birodalomnak is tekinthető Habsburg-birtokokat.

-Házasodni nem csak én tudok, volt kitől tanulnom - nevetett fel Lajos. - Miksa felesége révén lett Burgundia, Brabant, Limburg, Luxemburg, Alsó-Lotharingia hercege, Flandria, Hollandia, Zeeland, Artois, Hennegau grófja. Vajon mit hoz nekem és fiamnak a házasságom Máriával?

-Felség, talán a megszerzett területeknél is fontosabbak voltak Miksa lépései a tényleges európai hatalom birtoklására. Most csak a franciáktól kell tartania, akik kétségtelenül teret nyertek egyes itáliai részeken és Svájc önállóságának

hatására is. Nem kétséges, hogy most, Miksa halála után utódának a francia király lesz a fő ellenfele, a fő hadszíntér pedig Itália, s csak akkor számíthat sikerre, ha erősen maga mögé tudja állítani a német birodalmat. És bárki lesz is az utód, sokat köszönhet Miksának, aki 1508-ban lerázta magáról a sok évszázados függést a pápától - azzal, hogy megszerezte a pápa jóváhagyását és immáron tehát két évtizede érvényesen választott római császárnak tekintheti magát, kibújva az alól, hogy a hagyományok szerint a pápa koronázza meg, vagyis tőle “kapja” a koronát. Ezzel a Német-római Birodalom és mindenkori császára szabadabb kezet kapott az európai hatalmi játszmákban.

-Azért nem csak siker koronázta útját. Fia, a kasztíliai király, Burgundiai “Szép” Fülöp - amúgy igen csapodár! - már régen meghalt. Történetesen éppen abban az évben, 1506-ban, amikor én megszülettem. S most a német választófejedelmeknek az unokák közül kell választaniuk. Ki ne tudná, ha én nem, milyen terhei vannak annak, ha egy gyerek fejére kerül a korona?

-Miksa unokái nem gyerekek, felség, s ön sem az már. A legidősebb, Károly 20 éves, Ferdinánd 3 évvel idősebb önnél, s az ön felesége, Mária is hamarosan felnőtt. Ha latolgathatnom kellene, hogy ki lesz a császár, nehéz helyzetben volnék. Már három éve, a spanyol királyválasztásnál is dönteni kellett a két Habsburg-herceg, a Miksa-unokák közül, ki legyen az: Károly, aki az idősebb báty, de ő a Németalföldet, a németeket ismeri jól, vagy Ferdinánd, aki fiatalabb, de ő egész életét a spanyolok között töltötte, őt szeretik igazán Madridban. Mert akié a spanyol trón lett - Károlyé -, az akkora birodalmat mondhat magáénak, hogy meggyőzheti a német választófejedelmeket: mellette és vele egyesítsék erőiket.

-És akkor ide kerülhetne talán Bécsbe az én sógorom, Ferdinánd, Anna nővérem férje, persze csak ha Károly lemond az ő javára az osztrák örökös tartományokról? Kettőnké lenne a Duna-medence, Közép-Európa?

-Felség, Ferdinánd, mint esetleges leendő osztrák főherceg semmiképpen sem lehet azonos rangban önnel, cseh és magyar királlyal - ravaszkodott, hízelgett

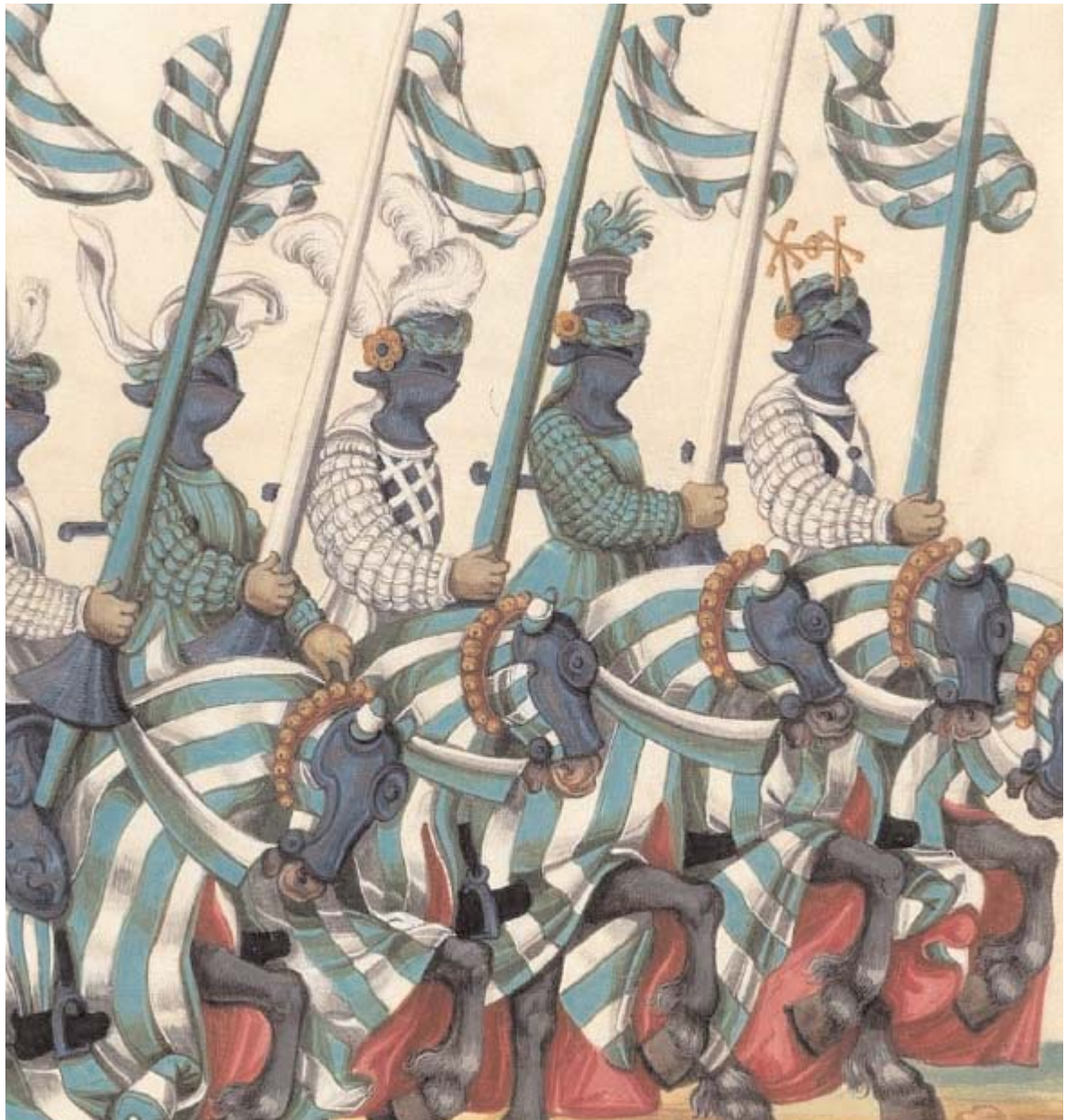
Miksa császár lovagjai a diadalmeneten

Brandenburgi. - És ha Mária eljön végre Budára, ha tényleg gyakorolhatják házasságukat, akkor ön itt olyan európai udvart alakíthat ki magának, amilyennel csak kevés uralkodó büszkélkedhet. Magyarország része lehet a bámulatos Habsburg-rendszernek.

Lajos ez utóbbi mondatot nem szívesen hallgatta, bár tudta és szerette annak igazát. Érezte azonban, hogy ez az a mondat, ami mindig is éket ver közé és a magyar nemesség tízezrei közé. Habsburg-sas karmai Magyarország felé nyújtogatva...? Hogyan néz ő szembe ezzel a váddal? De vajon miért kellene szorongnia emiatt? Ha a Habsburg-házból választanak császárt nyáron Wormsban, bárki is legyen az, befolyása közvetlenül kiterjed Spanyolországra, Csehországra, Magyarországra, Lengyelországra, Itália nagy részére. Van olyan hatalom, amely ezt fenyegethetné - és ő ehhez a családhoz tartozik... Igen, kell neki a saját nádora!

Miksa császár lovasai a diadalmeneten

Tomori kapitány, az udvar hadnagya

Tomori Pál némi büszkeséggel vezette a palota tróntermébe a török küldöttséget. Saját ügyességének is köszönheti, hogy éppen ő tárgyal a törökökkel évek óta, járt Isztambulban is, és pontosan ismeri hódító törekvéseiket. Szerencsére nem itt, Magyarország közelében, hanem Szelim szultán hadjáratainak fő irányában, az ázsiai-arab világban. A Földközi-tengeri terjeszkedésük miatt pedig fájjon Velence, Genova és a pápa feje.

Amit most a török küldöttség hozott magával, az maga a béke. Tomori ugyan nem hisz annak tartósságában, de fontos a fegyverszünet a Portával mindaddig, amíg meg nem fogalmazódik az új európai szövetségi rend Miksa halála után. Tomori úr nem véletlenül örül a török delegációnak, hiszen azt a megállapodást hozták el végső királyi pecsétért, amelyet ő maga, Tomori kapitány látott el névjegyével tavaly a bácsi országgyűlésen.

Most Szelim szultán jóváhagyásával érkeztek vissza. A szultán teljhatalmához kétség nem fér. Még egy ilyen látszólag kevésbé jelentős ügyben is el kellett nyerni az ő egyetértését minden szóhoz, amit a bégek elé vittek Bácsból. Ha Lajos király aláírja, akkor újra vissza kell majd vinni hozzá, hogy világos legyen: a végszót ő mondja ki.

Kétség nem fér hozzá, hogy Magyarország érdekelt a három éves békekötésben. Határain nem tudja megerősíteni a védelmet, európai támogatásra most, e zavaros helyzetben egyáltalán nem számíthat, a kincstár üres. A főurak bandériumai katonailag jelentéktelenek, és nem is számol senki az országot érintő fenyegetettséggel. Béke minden áron!

A szultán nem kér sokat. Lehetne mohóbb is, folytathatná a felmorzsolásnak azt a lassú, Magyarország számára gyötrelmes technikáját, amelynek révén egyre északabbra, a Dunáig tolja balkáni határait, s nyomul Horvátország és az Adriai-tenger felé is. Akár komoly támadástól is lehetne félni, s lám: mégsem kell. Békéjéért annyit kér a szultán, mint Bácsban is: ismerje el Buda a törökök

boszniai hódításait, Szrebernik központtal történt katonai-hatalmi berendezkedését. Ezt elismerni egyszerű: hiszen tenni ellene aligha lehet. Hol van a magyar királyság hódító erejű hadjáratoktól? Ha tehetné, Szendrőt foglalná vissza - de ez is kizárt. Meg kell szokni a helyzetet, hogy Szerbia régóta nincs többé, katonailag pedig a török csapatok a magyar határoktól kőhajításnyira állnak - milyen jó, hogy békésen! Ulászló király stratégiája is ez volt, s lám, hány évtizedre bevált, immáron a negyedik kezdődik: a status quo megőrzése, a háborúskodás elkerülése. Senki sem veszi észre ezen idilli állapotban, hogy milyen régen horkol az ország védelmi képessége.

Tomori Pál kedves barátját, felföldi ismerősét, Thury Gábor urat kérte maga mellé hadnagynak. Hont megyéből szólította az udvarba a derék vitéz család fejét. Középtúrról származván születése helyéről kapta a nevét is a család évszázadokkal ezelőtt, csakúgy, mint a Tomorik Tomorról. Azonos táj, észak, rebellis vidék, de ennek vége. Gábor úr apja, Thury Miklós mesélte a fiának, hogy őseik már az Árpád-korban is nagyszerű vitézek voltak, a név is kötelez. Így is volt, Thury Miklós sok éven át szolgált Mátyás király híres seregében, részt vett a husziták elleni harcokban, Morvaországban és Sziléziában - természetesen Boroszló elfoglalásában is -, és komoly tapasztalatokat szerzett a török elleni hadjáratokban is Mátyás uralkodásának elején. Thury Gábor fiatalabb volt Tomori úrnál, éppen arra alkalmas korban, hogy jó kapitány váljon belőle is, ha követi az új budai várparancsnok, a testőrség vezetőjének tanácsait, életpályáját... leszámítva a házasság kudarcát... de ettől nem is kellett félni, Thury úr olyan ember volt, akiről tudni lehetett: fiúra vágyik ő is, hogy kövesse az ősök útját, a harcot, a haza védelmét.

-Országgyűlés kezdődik májusban, egyszerre Budán és a Rákosmezőn. Thury uram, nagyon alaposan fel kell készülnünk. A kis- és középnemesség fenyegetőzik...

Thury Gábor először nagyot nézett. Most került az udvarba, és mindaddig úgy vélte, hogy ő is, Tomori úr is a kis-, vagy középnemesek népes, több

tízezres táborába tartozik, róluk, önmagukról mond most elmarasztalást Tomori kapitány?

-Igen! - kapta el hadnagya pillantását Tomori. - Mi itt most nem nemesek vagyunk, hanem a király kapitányai. Nem bandériumok tagjai, hanem az udvar védelmezői. Nem megyei küldöttek, hanem őfelsége kinyújtott kardja. Ha az ember ezt vállalja, akkor nincs többé lehetősége mérlegelni. Aki az udvarba lép, csakis királyát szolgálhatja.

Thury Gábornak ismeretlenül csengtek ezek a szavak. Soha nem volt ilyen helyzetben. Apja is Ulászló országgyűlésein, s az utóbbi években ő maga is megyéjének nemességét képviselte, s közismert volt, hogy az északi, északkeleti országrészből érkező delegációk mindig is hevesen bírálták az udvaroncok szerepét eljátszó főúri rendeket, s ha kellett, a királyok döntéseit is, főleg a Habsburg családi kapcsolat kialakításában.

-Tomori uram! S ha ezzel gondjaim volnának?

-Azokat már régen Felsőtűrban hagyta - nevetett Tomori. -Aki vitéz, az nem lamentál. Nincs egyszerűbb, mint az Urat és a királyt szolgálni. Istent és a hazát. A többi csak handabanda, szükségszerű szájáratás, akárhonnán is jön. Mert van egy rendező elvünk, ez pedig a Szent Korona. S nem a mi dolgunk megítélni, hogy billeg-e annak a fején, akiére rátettük. Mert az az igazi nagy baj, ha leverik róla.

Thury Gábor csendben hallgatott. Érezte ő is pontosan, hogy mennyire méltatlan a sok bohóckodás az országgyűléseken, hiszen teljesen mindegy, mit akar elérni a nemesség, úgymint kijátszható, ha hazamennek: akkor ugyanis ismét a saját főuraikhoz tartoznak, oda húznak, azok mondják meg, mitévők legyenek. S ha semmi haszna az országgyűlésnek, minek oda járni - ebben igaza lehet Tomori úrnak. De hogy ő védje meg a királyt saját társaival, a köznemesekkel szemben?! - ez nagyon idegenül hangzott Thury György nemes uramnak. Viszont nem állhatta Tomori Pál szúró tekintetét, csendesesen bólintott: győzött a magyar királyság az ő szívében is. Ki kezdhethné ki annak egységét?

-Gábor uram csak most, a hívó szavamra érkezett Budára. Nem ismerheti az előzményeket. Mert Lajos király az elmúlt két-három év tanulságai alapján nem bízik az országgyűlésben...

-...vagyis a magyarokban...

-...és nem kockáztat semmit. Alig néhányan tudjuk, hogy a mostani országgyűlés zendülése ellen katonailag is felkészült. Az itthoni urakban sem bízhat teljesen. Ezért egyrészt a várakból csapatokat vont össze ide a királyi palotába. Másrészt mint cseh király Morvaországból, valamint a lengyel király unokaöccseként Lengyelországból összesen ezer zsoldost vezényeltetett ide. Ezt persze senki nem tudja, mert a közrend árulásnak tekintené. És feljöttek Budára hozzá hű köznemesek is. Thury uram, itt nem babra megy a játék. A király épségét semmi sem veszélyezteti, a legkevésbé egy nádorválasztás, amelyen meglehetősen gyanús módon gyülekeznek az erdélyi vajda szószólói...

...

A közrend megyei képviselői ugyan a Rákosmezőn ütötték fel sátraikat, de -majdnem példátlan módon, mintegy erejüket fitogtatva - egy-egy delegáció a királyi vár közvetlen közelében, a budai oldalon telepedett le. Egyre gyakrabban követelték, hogy a király közvetlenül is fogadja őket, erre szól a felhatalmazásuk a megyék részéről. A lehangosabbak megpróbáltak behatolni a várba, egyelőre sikertelenül. Azt skandálták, hogy Lajos jöjjön a Rákosmezőre, tartsák meg ott a nádorválasztást, úgy, ahogyan mindig. A király viszont vonakodott engedményt tenni, ragaszkodott ahhoz, hogy itt, Budán tartsák meg a nádorválasztást. A köznemesek azzal érveltek, hogy ennél sokkal egyszerűbb és igazságosabb, ha a király maga szólal fel a Rákosmezőn, s királyi üdvözlétei után egyenesen és világosan előterjeszti, ha meri, hogy ő úgy döntött: Báthori István grófot jelöli nádornak.

A nemesi követek feldúltan tértek vissza a pesti táborba, jelentvén társaiknak: a király világossá tette, hogy ugyan az országgyűlésnek a joga a nádor megválasztása, ő mást nem fogad el e posztra. Elvégre ki dönthetné el nála job-

ban, hogy kit lát alkalmasnak arra, hogy mindenben képviselje őt ország s világ előtt? Május 25-én iszonyú erejű hangzsendülés támadt az országgyűlésben. Lajos kénytelen volt megerősíttetni a katonai állásokat a budai várban. Ezzel lezártnak tekintette az ügyet, nem akart részt venni a választás kutya-komédiáján. Hisz mi más jöhetne ki e szédelgésből? Nincs más jelölt, hogyan is lehetne nélküle? Ő viszont megmondta. S most érezte igazán okos dolognak, hogy márciusban üdvözölte a főurak és főpapok új ligáját Szatmáritól Szapolyaiig. Majd ők elintézik a saját nemeseikkel...

Két nappal később, május 27-én délután szokatlan zaj zavarta meg a palota előterét. Legalább két-háromezer nemes gyűlt össze a kapuk előtt, mindnyájan a Rákosmezőről jöttek, illetve csatlakoztak hozzájuk azok is, akik eleve itt táboroztak, provokálva a király testőrségét. Kardokat villogtatva, a kancellár, Szatmári György nevét átkozva gyülekeztek a palota bejáratánál, követelve, hogy azonnal jöjjön ki a király és hallgassa meg őket, tárgyaljon velük, mert fontos közlendőjük van.

-Addig innen nem tágitunk! Az országgyűlés küldött bennünket. A király köteles meghallgatni a követelésünket.

-Milyen országgyűlésről szólnak önök, tisztelt urak? - fogadta őket a kapu előtt a kancellár helyettese. - Az országgyűlés nem egyik vagy másik csoport, hanem a gyűlés, a maga teljességében, oszthatatlanul. Csak úgy, együtt vannak jogai. Menjenek vissza és válasszanak nádort - ezt üzeni a királyuk.

-Nekünk már van jelöltünk! S a király köteles meghallgatni. És eljönni az országgyűlésbe és elrendelni az igazságos választást.

-Szapolyai János lesz a nádorunk! Őt akarjuk - ezt harsogta egyre nyíltabban az egész tömeg. - Vajda urunk az egyetlen tisztességes magyar úr, senki mást nem fogadunk el. Küldjék haza a grófságába Báthori Istvánt, kujonkodni - harsogta a dühödt csoport.

-Csak Szapolyai, senki más!

A kancellár képviselője tanácstalanul vonult vissza. Ez már nem az ő szintje

volt. Az őrség bezárta a kapukat, mire a nemesek kövekkel kezdték dobálni, a jelek szerint azok betörésére készülve. Tomori Pál kérdően nézett helyettesére, Thury Gáborra, s látván bizonytalan arcát, maga lépett a vársereg élére. A kaput kinyitatta, a tüzérség a parancs szerint ágyúkkal lőtt a lázongók irányába - a fejek fölé -, s Tomori mintegy ezer lovasával, leghűbb, sokszor kipróbált embereivel kinyargalt, s szorította vissza a kaputól a küldötteket. Akik elképedve nézték, mi történik. Mi? Hogy Tomori Pál, s mögötte Thury Gábor? Az ő vérük? S hogy mi? Katonákkal, lovasokkal rontanak rá a magyar országgyűlésre? Mert ők az országgyűlés! Nem a kinevezett kancellár! Az lehet csak nádor, akit ők megválasztanak.

Tomori katonáinak lovai nem ismerték ezt a szabályt. Sodorták le a domboldalon a kétségbeesetten hátráló megyei küldötteket, akik villogtatták ugyan kardjaikat, mégsem voltak azonban annyira biztosak jogaikban, hogy oda is vágtak volna. Mert a nemesi vér akkor igazán értékes, ha bent folyik az erekben. Tomori először a várárkokba, majd egészen a Duna-partig szorította a fejesztve, ijedten menekülőket, ott farkasszemet néztek egymással, de a nemesek részére innen már nem volt választás.

-Szapolyi lesz a nádor! - újra és újra elhangzott a feljajdulás, de látva, hogy ennek itt semmi értelme, sötétedéskor a nemes urak beszálltak a csónakokba és áteveztek a Dunán.

Tiltakozását kifejezendő a király másnap meg sem jelent az országgyűlésben. Mivel hallotta, hogy ugyanaznap reggel az előző nap még a vár kapujánál lázongók sok más elégedetlenkedő társukkal együtt felszedték sátraikat és elhagyták az országgyűlést, Lajos tanácsadói biztosra vették, hogy a megyék még ott maradt küldöttei megválasztják Báthori Istvánt. Szapolyai János úgy tett, mintha mi sem történt volna, mintha neve el sem hangzott volna, viszont mások előtt nem kis gyanúba keverte magát azzal, hogy sietve elhagyta Budát. Nyelte a keserűségét. Előre eltervelt puccs lett volna a lázadás a várban, majd annak tova terjedő hatása a Rákosmezőn, és végre a régóta várt helyzet: Má-

tyás után most az ugyancsak erdélyi Jánost emeli a vállára a köznemesség, s biztos pontot talál a nemzet magának az egyre nyomasztóbb külföldi beavatkozás, a Jagelló-Habsburg összeesküvés ellen.

Mert ha Anna hercegnő keze nem is kerülhetett az övébe, a vajda azt remélte, hogy a köznemesség nagy része az ő kezében van. Tenni azonban nem tett semmit sem nyíltan, megbújt, várt, semmit sem kockáztatott nyílt fellépéssel, mert a nádorválasztáson is félt - az újabb Jagelló kikoszorúozástól, ezúttal a királyi öcskös részéről. Amíg ő az uralkodó, a Szapolyai név "Hallgass s maradj?"

A kapitány a lázadás leverése után döbbenetben látta, érezte, hogy milyen sok német, osztrák követ, tanácsadó, léhűtő tartózkodik az udvarban. Egymás után jöttek hozzá gratulálni a győzelemhez, köszönetet mondani a maguk s a király nevében. Tomori is, Thury is szomorú szívvel fogadta az üdvözlőbeszédet. Bérenc lett is ő most, udvari kegyenc, holott nem történt más, mint hogy szétverte sajátjait a betolakodók javára? Soha rosszabbul nem érintette harci siker. Gyávanak is érezte magát, hiszen mi ellen küzdött ágyúval, karddal? Nagyra nyitott szájak ellen... ami elég szégyen egy vitéznek.

-Mi dolgunk lehetne más? Védni a királyt. Bajban, rosszban is. Nem nekünk adatott meg a választás - dohogott vigasztalanul. Tomori úr azonban nem csak a karddal, hanem a pénzzel is tudott bánni, közismerten. Ezért teljesen természetesen vette át a sok drágaságot, ajándékot, amit a főuraktól, a külföldiektől kapott győzelméért: arany kupákat, ezüst tálakat, színezüst tányérokat, keleti szőnyeget, zacskó számra aranytallérokat. Hiszen a birtok pénzbe kerül. Főleg mert ugyancsak a hála jeleként a király megnövelte Fogaras környéki birtokait is adományként. És mert az elmúlt fél év újabb vigaszt is hozott a magányosan élő vitéznek: a tél vége óta új szerelmet, egy gazdag vidéki özvegy személyében. Házasság vár Tomori Pálra, kettős győzelem kényeztetési tehát...

Amilyen szépen alakult a két erdélyi nemes, a vajda és a budai kapitány sorsa az év első felében, úgy gyűltek sötét felhők fölöttük szinte azonnal nyáron. Alig ért haza Szapolyai János békésnek vélt hátországa, az ő "királyságába"

Erdélybe, megmutatta a sors, mit szán neki trón, hercegnő, nádori tisztség helyett. Megint a székelyek! Pedig akár saját maguk is intézhetnék a dolgaikat, jo-guk van hozzá, a vajdának semmi dolga nem lenne velük. De van. Ismét egy lázadás. A közsékelyek, az egyszerű szabad emberek, a dolgosok felkeltek saját "uraik" ellen - s persze, mivel nekik uraik nem lehettek, szabad embernek nincs ura, hanem ahogyan nevezték saját feljebbvalóikat -, a primorok ellen. Vagyis a székely előkelők ellen. Akik úrként viselkedtek mégis. Megpróbálták elnyomni, adóval terhelni, birtokaikban csorbítani saját székely embertársait, a közsékelyeket. Akit szokás szerint kardot ragadtak. Népszerűtlen feladat ez a vajdának, nem először: leverni a lázadókat. De most már nem volt kéznél - mint korábban - Tomori Pál, a fogarasi kapitány, mert ő éppen Budán veri szét a nemeseket.

Bár ne tette volna ez utóbbit Tomori. Mert ha arannyal fizettek is neki, több bánatot és bút kapott az udvartól. Megbecsülés helyett visszaküldték Fogarasra, mondván, hogy az ő vitézségére a harcmezők közelében van szükség, itt most már rendben mennek a dolgok Budán. Gyászt vitt magával Erdélybe, retteneteset. Mert bár elfogadta sorsát, vigasztalta volna magát új feleségével, vitte volna őt is Fogaras várába. Még el sem indult Budáról, hogy útközben megtartsák az esküvőt, futár jött s jelentette: Ne induljon, nincs miért. Választott feleségjelöltje váratlanul meghalt...

Ki büntet ilyenkor? Ember vagy Isten? S melyik hol van? Egy éven belül két leendő feleséget, két családot, két új életet veszített el, miközben egész életében arra várt, hogy végre megpihenhessen két csata, lázadás, portya között. Ha Isten bünteti, szövetséget köt vele, nyíltat és világosat, hogy ne is büntethesse többé: mert a szerzeteseket nem lehet büntetni.

Az ő életük maga az áldozat. Vajon van értelme a hazának, ha nincs benne házad? Van értelme a hazának, ha ott az Isten üldöz? Arra vágyott Tomori, hogy megszerezze az egész életére szóló feloldozást. Szerzetes lesz és vezekel. Bűneit nem ismeri, de a büntetés mértékéből ítélve halálosan súlyosak lehet-

nek - Isten szemében... Ő azt is látja, ami nincs... Nem csak mindent lát, hanem a mindenséget... Ami a semmi is.

Tomori Pál Esztergomba utazott. Ki akarta faggatni a Szent Ferenc-rend szerzeteseit életükről, hitükről, a zárdai életről. Mindenekelőtt azonban felkereste a beteg bíborost, Bakócz Tamást, aki - bár hivatalosan még a király nevelője volt - évek óta alig jár Budára. Tomori személyesen ismerte Bakócz Tamást Dózsa György kereszteseinek hadba indulása kapcsán. Haragjuk egymás iránt kölcsönös volt, hiszen éppen Tomorinak kellett véresen szétvernie a Pest alatt összegyűlt, és már éppen hadjáratra induló parasztsereg visszamaradt egységeit, akiknek közben a király hazatérést parancsolt. Bakócz természetesen még védte volna a keresztes hadjárat jogosultságát, de azok felkoncolása világosan megértette vele, hogy szembekerült a királlyal, Ulászlóval, s nem állhat ki többé sem a keresztes hadjárat, sem a sereg mellett. Néhány hónappal később, 1514 júliusában magába süppedve hallotta a híreket a keresztesek kegyetlen kivégzéséről, köztük a váradi csata következményeiről: itt éppen Tomori katonái verték szét a felkelőket s akasztották őket minden fára.

-Elmúltak a véres idők, bíboros uram, a lelkemben béke van. És az országban is. Nincs rám többé szükség a hadakban, s éppen 1514 óta érzem, s éreztem imént is, az országgyűlés nemesi lázadásának szétverésekor, hogy én, a magyar nem ölhetem a másik magyart kíméletlenül, még akkor sem, ha királyi parancsra teszem.

-Így van fiam. Van magasabb parancs is, Isten szava a lelkiismeretünkön keresztül hallik. Éppen most küldte, nekem ajánlotta az elmúlt hónapban Bécsben megjelent könyvét Taurinus István gyulafehérvári kanonok. Talán ismeri is őt, ők fohászoktak Dózsa György kivégzése közben. Könyvét latin nyelven írta, sajnos a mi magyar nyelvünk még úgy látszik alkalmatlan a történetírásra, vagy csak az egyháziak ragaszkodnak a latinhoz annyira... "Stauromachina, id est cruciatorum servile bellum". Súlyos számvetés ez a könyv a mi 1514-es belső háborúnkról. S vigaszt is jelent nekem, kérem Tomori uramat, tanulja

meg belőle, hogy a tetteink számítanak, s nem az, ki mit akar állítani rólam a saját pillanatnyi érdeke miatt... Tudom, hogy méltatlanul bánnak önnel ezekben a hetekben. De ne keseregjen. Megtalálja az igazságát, ha bátran, erős hittel és szívvel keresi. Engem is besároztak a Dózsa-felkelés miatt. Pedig Isten látja lelkemet, a legtisztább szándékokkal szerveztük e szent háborút a török barbárság ellen, Krisztus nevében. És mi lett belőle. Tehetek én az izzó gyűlöletről urak, kispapok, városi polgárok és jobbágyok között? És arról, hogy elveszítették tiszteletüket és fél évezreden át érvényes hűségüket a magyar királyság, a Szent Korona iránt? Vajon ugyanolyan tisztán csillogott Ulászló király, vagy most éppen fia, Lajos fején, mint első, szent uralkodónkon? Sárpöttyök kerültek a színaranyra, szemét a tűzzomántra.

Tomori döbbenetesen hallgatta a bíboros fáradt hangját. A magyar állam és egyház egyik vezető személyisége teszi ezt a célzást a Jagellókra, az uralkodó családra?! Pontosan érezte azonban - és ez fájt királyhű szívének -, hogy nem jönne a szájára tiltakozó szó. Mert vele is miért és hogyan bántak el éppen...?

-Öreg koromra hozzám fordul egész Európa minden humanista írója, nekem ajánlott könyveivel. Örömöm teljes ettől annyi bánat mellett is. Bizonyára híre ment az új esztergomi kápolnának, meg is mutatnám majd távozása előtt, a reneszánsz remeke. És talán még nem is hallott róla Tomori úr, de az általam kiadatott graduále egész Európa közvéleményét meglepte.

Tomori mélyen hallgatott. Fogalma sem volt, miről van szó. Van itt több minden is, talán fenséges dolgok, aminek híre eljut Európába, de Budára nem? Ezt érdemli az agg bíboros az udvartól, a léhűtőktől, a jöttmentek által megszabott hangulattól?

-Bíboros uram, azt sem tudom, mi az a graduále, bocsásson meg.

-Nem is az ön dolga ez, kapitány uram. És már nem is Budáé. Nem Mátyás ül ott... A graduále miséken elhangzott énekek gyűjteményét jelenti. És elmondhatom, hogy az a két kötetes, ugyancsak a reneszánsz kor egyik alapművének tekinthető kódex jelenleg a világ legnagyobb kódexe. Együtt dolgoztak raja az

én műveim itt Esztergomban, s a zágrábi püspökké kinevezett unokaöcsém, Erdődy János is, aki szintén sokat áldozott a kódex megrendelésére. Meg is mutatom, íme... A két kötet összesen több mint egy mázsa, 110 kilogramm, lapjai általában 70-80 centiméter magasak, szélesek.. Minden lapja egy-egy nagy, egészséges juh bőréből készült pergamen, bőrkötésben vasveretekkel. Az első kötetben összegyűjtöttük a teljes egyházi év ünnepeinek énekeit, úgy, ahogyan azok itt, Esztergomban, a Szent Adalbert-székesegyházban elhangzanak mindig is, ez az úgynevezett esztergomi rítus. A másodikat Prágai Szent Adalbert-nek szentelve rendszereztük a szentek ünnepeinek énekanyagát. Tomori uram, ennek van értelme, nem egymás tépésének, zúzásának, és ebben az örök dicsőségben rejlik az emberi szépség, nem az aranytallérok csörgetésében.

Tomori magában elmosolyodott. Mindenki ismeri Bakócz mohó kincsgyűjtési hajlamát egész életében. Míg ő, Tomori Pál össze tudna számolni 4.000 aranytallért, addig Bakóczét tízszeresére, 40.000 aranyra becsülik, ami a királyság egész éves bevételének egyötöde. Egyetlen kézben. Miből is telt volna kódexre, kápolnára - és a Dózsa-seregek etetésére, ellátására a gyülekezéskor? Bizonyára ő ma Magyarország leggazdagabb embere, a király koldus hozzá képest. Tomorinak eszébe jutott, hogy valaki még az ő csekélyke vagyonára is azt mondta, hogy ha összevetnék azzal, ami a kincstárban jelenleg található, ő győzne fölényesen... micsoda szégyen, Magyarország. Pedig ő nem is akart szerezni mindenáron. Csak törekedett rá.

-Említettem a könyveket, melyeket nekem ajánlanak szerte Európából. Volna mit tanulnunk ezekből. Most jutott el hozzám kalandos és megtisztelő úton egy új, Rómában megjelent könyv a mi szent püspökünk, Gellért életéről. Néhány éve a csanádi egyházmegye egyik plébániáján találták meg a kéziratot Gyulai Kelemen szörénységi püspök és csanádi kanonok...

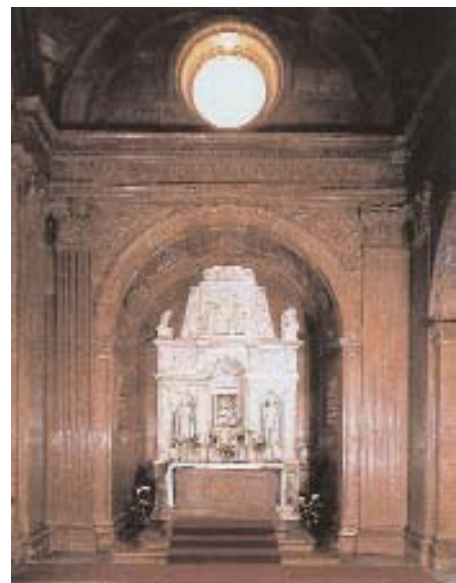
-...nagyon jól ismerem a püspök urat, majdnem szomszédok vagyunk Fogarasról, és tavaly is találkoztam a nevével, amikor felmértük a délvidéki or-

szágrész felkészültségét egy török támadásra... Mert atyám, el kell mondanom, baj van...

-...hát igen! Ha a keresztes hadjárat tényleg a török ellen indulhatott és indult volna, talán más lenne a helyzetünk... ami most lehangoló, mert aligha hihe-tem, hogy a pápa valaha is újabb keresztes háborúra hívja Európát mellénk... Szóval a Gellért-életrajzot egy ismeretlen szerző írt több száz évvel ezelőtt. Most Giulio de Simone megszerezte, bizonyára megkapta Gyulai Kelemtől, és kiadta a legnagyobb elismeréssel adózva Szent István királyunk államának és a Gellértnek, a püspök úr pedig azonnal elküldte nekem személyes ajánlás-sal. Hogy miért hozom ez szóba? Mert ha nem térünk vissza István királyunk szervezett államához, Gellért püspök tiszta hitéhez, ha kufárok veszik körbe az uralkodókat szerte Európában, Magyarországon is, ha pénzre váltja mindenki a hitet és a becsületet, ha egymás ellen vagyunk, az országnak vége. Ami most van, csupán álnok barátságok csendje, a szerzés diktátorai kötik saját békéjüket

Közben átértek az esztergomi székesegyház új kápolnájába. Mert a vörös-márvány terem szinte árasztotta az új erőt. Több mint 20 éve készen van már... -1506-1511 között, bámulatos gyorsasággal felépítette az olasz mester, Andrea Ferrucci. És olyan gyönyörűen sikerült, hogy őt bíztam meg a fehér oltár elkészítésével is, ez éppen most ért véget, csodálatos carrarai márványból. Íme a latin felirat, magyarul ezt jelenti: "Erdődi Bakócz Tamás esztergomi bíboros Isten anyjának, Szűz Máriának épített kegyelettel az 1507. évben." De beval-lom Tomori úr, önző is vagyok. Azt szeretném, ha itt temetnének el, sírhelyem-nek is építtettem a kápolnát. Itt élek 1497, érseki kinevezésem óta, immáron csaknem negyed százada. Ha nem veszi dicsekvésnek kapitány uram, Mátyás királyt megfigyelve tanultam, hogy legyen az ember a szépség mecénása, s most talán én vagyok ebben a legállhatatosabb. Ez az első centrális alaprajzú, antik jegyeket hordozó székesegyház Alpoktól keletre, és persze a legjelen-tősebb reneszánsz alkotás Közép-Európában. Örömmel látom, hogy terjed tovább északi, felvidéki, szász városainkban.

A Bakócz-kápolna Esztergomban

Én nem értek ezekhez, bíboros uram. Csak azt tudom elmondani, amit most itt érzek. Engem szíven ragad ez a... hogy is fogalmazzak... igen, ez a teljes, hibátlan egység, ami a kápolnából és az oltárból kisugárzik. Ez, amit az egész életében keres az ember. Amit keresne a mi országunk is, ha tehetné. De most nem ilyen a helyzet, valamiért, az okát nem tudom. Talán a szerzés, az őrült gázolás azért, hogy a másé az enyém legyen. Azt hiszem Tamás úr, hogy ez az egész a legszebb lezárása az ön pályájának. Nem is az önének... annak, amit mi magyarok szeretnénk hinni, gondolni a bíborosi méltóságról, egyházunk fejedeleméről. És az oltár! Nekem ez olyan, mint egy diadalív. Bizonyára ezzel is a saját életpályára akar emlékezni bíboros uram...

-...amit aligha vehet rossz néven bárki. Kire, ha nem magamra? Isten után! Ne legyünk farizeusok. Hatalmasok mellett élünk, hatalmaskodók között, és ha nem vigyázunk, törpévé taposnak bennünket. Az én kedves alakomat egyébként a középső szoborfülkében láthatja, a Madonna-szobor. Alkotói azt mondják, él olasz földön egy nagy szobrász, Michelangelo, az ő vonásait hozták el ide a Duna-partra. Így van-e vagy sem, Michelangelo nevére is utal ott az oltáron a felső szférában - és az oromzaton is - az Angyali üdvözlés, mennybéli világunk. Áldja meg önt is Isten, Tomori úr. Úgy hallom, válságba került az élete. Nézzen mindig felfelé. Hallottam az ön csatáiról. Nekem most azt kellene tanácsolnom, hogy semmiképpen se vonuljon el a szerzetesek világába. A béke csak látszólagos. Tudok mindent a világról. Hogy csak kettőt említsek. Eljön majd az idő, amikor a napokban nyilván német-római császárnak megválasztandó spanyol király, Károly egyszerre kényszerül harcra két legyőzhetetlen hatalommal: a napról napra terjedő reformációval és a török európai térnyerésével. Jegyezze meg jól Luther nevét. Ez a ma még alig ismert pap lesz Károly császár fő ellenfele. S jegyezze meg ezt a mindenki számára ismeretlen nevet is: Kair ad-Din Barbarossa, vagy ahogyan a törökök nevezik ezt az egykori kalózvezért, Hajreddin Barbarossa. Kalóz? Milyen világ az, ha a spanyol királynak hatalmas hadsereget kell küldenie egy kalóz ellen? Mert az orra

Hajreddin Barbarossa

előtt lett a kalóz-fivérekől Algír szultánja... és Károly király tízezer fős serege is csak átmeneti győzelmet tudott aratni fölöttük. Néhány hónap alatt 34 genovai hajót raboltak el. Már-már hadiflottává erősödtek...

Tomori ekkor már kimeredt szemekkel figyelte, arca hitetlenkedést fejezett ki... mert az rendben van, hogy ő, a kapitány évek óta figyel a Földközi-tengeri erőviszonyok megváltozását, köztük azt is, hogy Velencét, a genovai hadat, majd most már a spanyolokat is veszélyezteti egy... ki is? És most azt hallja, hogy ez az idős, harcteret soha nem látott bíboros egy kalózárról beszél? Aki a Földközi-tenger egyik legjelentősebb ereje...

-Ugye Tomori úr! Ön is figyel! S mit látunk? Hogy egy volt kalózvezér éppen ezekben a hónapokban kiveri a spanyolokat Észak-Afrikából, elfoglalja a szigeteiket, s szultanátust alapít - maga pedig szultán lesz - Algírban. Európa déli részével szemben, a tenger túlsó oldalán.

Tomori magában kezdte nagyon tisztelni az öreg egyházfejedelmet. Szinte magától kitalálta, mivel folytatja majd Bakócz Tamás. Hiszen őt is ez aggasztja egész évben, ebben a császár-halálos, császár nélküli, helyezkedős évben. S seholy egyetlen fix, biztató pont.

-Igen, fiam, látom, hogy látja. Barbarossa "szultán" az elmúlt hetekben felajánlotta vére menő szövetségét Szelim török szultánnak, az igazi hatalomnak, át is játszotta nekik Algírt. Ha a török hadsereg kijön a Földközi-tenger fő tereire, akkor nekünk végünk. Mert miért is? Mert sem a pápa, sem az olasz városok, sem Károly, a spanyol király-német császár nem fog törődni Magyarországgal egyetlen percre sem a jövőben. Kizárólag arra összpontosítanak, hogy megvédjék fő kereskedelmi és hadi útvonalait a Földközi-tengeren. S a szultán éppen ezt akarja elérni. Mert ha így lesz, akkor egyszer csak megnyílik előtte Európa védtelen teste: a Balkán egésze, fel Magyarorszáig. Mi leszünk a felperzselt föld, gyeplő lesz az egész ország. Hát ezért olvasom és Gellért püspök életrajzát. Mert az a kor megalapozott valamit, amit mi most rosszul képviselünk. Árulóként Szent István iránt. Olvasom Gellértet, keresem az erőt.

Tomori súlyosan hallgatott. Miért kell Esztergomba jönni ilyen világos szavakért? Soha egyetlen hasonló mondat el nem hangozhatna a királyi haditanácsban, sehol Budán, pedig állítólag ott ül együtt az ország esze.

Néhány hét múlva a királyi várba befutott egy hír, amit ki örömmel, ki aggodalommal fogadott: agyvérzést kapott, és állapota olyan súlyos, hogy többé nem tud részt venni az állami ügyek intézésében, s nem képes ellátni nevelői teendőit sem Lajos királyt illetően.

-Semmit sem veszítettünk - gonoszkodott fölényesen Brandenburgi György Lajos királynak. - Ön hamarosan, jövőre nagykorúvá válik. S nem kell bajlódnia azzal a kellemetlen ténnyel és annak rossz hírével, hogy Bakócz bíboros urat bizony egyre kevésbé szerették saját egyházkörzetében is, rossz néven vették, hogy kétséges eszközökkel felhalmozott gazdagságát fejedelmeket meghazudtoló pompára, fényűzésre, önmaga dicsőítésére használta fel.

-Mindig jó lelki atyám volt, s a műveltségem jó mestere. - Lajos eltűnődött. - Bizonyára voltak túlzó hatalmi törekvései, de mire trónra ülhettem, ebből már semmit nem éreztem. Hiányozni fog. De ne temessük, az Úr meggyógyíthatja őt.

A világ nő, az ország zsugorodik?

Habsburg Miksa mindent megtett utolsó hónapjaiban, hogy rendezze unokái sorsát, főleg a legidősebbét, Károlyét, aki ekkor, 1519-ben immáron három éve volt spanyol király - Kasztília társkirályaként és Aragónia királyaként, de a spanyolok számára mindvégig idegenként. A spanyol rendek csak nehezen adták meg azokat a támogatásokat, amelyek - Miksa terve szerint - egyengették Károly útját a német-római császár, és ennek részeként a német király címének, rangjának elnyerésére. Pedig Károlynak már azonnal nagykorúsága elnyerésekor, 15 évesen, azaz 1515-ben megadatott az első uralkodói lépés: Burgundia kormányzója lett nagyapja kívánságára.

A spanyol rendek feltételeket szabtak: Károly nem emelhetette az adókat, és azokat csak az ország területén belül, hazai célokra használhatta fel. Mivel ifjúkorát Németalföldön töltötte s nem ismerte a spanyolokat, nyelvüket sem beszélte, valamint eleve ellenségesen fogadták az általa hozott seregnyi flamand tanácsadót, helyzete nem volt egyszerű. Miksa támogatásával azonban nem csak Burgundiát, hanem az aragóniai trónhoz tartozó Nápolyt is megszerezte, és elhitette leendő alattvalóival, hogy az általa képviselt anyagi gazdagság és európai kapcsolatrendszer elegendő lesz ahhoz, hogy megvédje Spanyolország érdekeit a Földközi-tengeren, valamint tovább terjessze hatalmát a világban a hódítások útján. Minden lépése egyben keresztezte a nagy rivális, az egyre erősebb Franciaország új királyának, I. Ferencnek a törekvéseit Európa irányítására. Károly tehát azt ígérte a spanyol rendeknek, hogy császárrá választása esetén erősebb lesz általa Hispánia is.

A cortes, a spanyol parlament még élesen emlékezett a két évvel korábban, 1517-ben a királlyal történt összekapásra, amikor is Károly megígérte ugyan a flamand tanácsadók eltávolítását és az adók csökkentését, ebből gyakorlatban semmit sem valósított meg. És bizony csúfos kudarccal járt az az ígérete is, hogy megtisztítja a Hajreddin Barbarossa nevű kalózvezér által vezetett hajó-

rajoktól a Földközi-tenger nyugati medencéjét, Afrika északi partjait. Ez az év nem csak német császárrá választást ígért, hanem egyben kijelölte a spanyol király-német császár határait is, mikor 1519-ben Barbarossa - az egyébként is erős szövetségük után - kifejezetten átadta Szelim szultánnak Algírt, addigi független szultanátusát. Mert a "kalóz kapitány" nagyon is megtévesztő leki-csínylés, hiszen valójában óriási flotta fölött rendelkezett, az afrikai száraz-földön pedig tízezrekre rúgott katonáinak száma - Károly terveit megsemmisítették. Hajreddin Barbarossa Algír átadásával elnyerte a török armádia, a gyorsan erősödő hadiflotta főparancsnoki tisztét is, s a kapudán pasa rangját élvezve a török döntések közepébe került.

Mivel az aragóniai szokások és törvények tiltották - Károlynak is - az ország adóforrásainak felhasználását külföldön, kiemelten fontos volt számára 1519-ben, Miksa halála után, hogy a rendek megszavazzák azokat a külön kereteket, amelyek felhasználásával - gazdagsága felmutatásával és sok előre bejelentett engedménnyel - megnyerheti magának a német választófejedelmeket. Akik számára kikövetelt ígéretekkel kellett tennie, mert hiszen egyáltalán nem lehetett biztos abban, hogy Miksa után újabb Habsburgnak nyújtják át a császári koronát, ezzel egyben Európa egyik legnagyobb családjává téve a nemrég még jelentéktelen osztrák főhercegeket.

Az ellenjelöltek között futott Bölcs Frigyes szász választófejedelem, II. Lajos magyar és cseh király, VIII. Henrik angol király, és természetesen bejelentette igényét I. Lajos francia király is. Az lesz a császár, aki többet fizet és több engedményt tesz a hét német választófejedelemnek. Károly mindent megígért: a rendek nélkül nem hoz lényeges döntéseket, idegeneket nem ültet német birodalmi posztokra, a német földön és pénzből toborzott birodalmi csapatokat saját döntése alapján nem veti be idegen földön. Károlynak - kellő áttekintés hiányában - nem lehetett semmilyen képe a reformáció, Luther tanai erejéről és terjedéséről akár a választófejedelmek országaiban és saját soraikban is. Buzgó hittel készült megvédeni a római katolikus egyház rendjét, uralma alap-

V. Károly császár

ját. Annyit azonban látott, hogy az ő fő ellenfele a francia király végtelen terjeszkedési vágya lesz, főleg Itáliában fogja veszélyeztetni a német és az osztrák érdekeket.

Wormsban 1519. június 28-án császárrá választották Miksa egyik unokáját, spanyol királyt, aki ezzel személyében egyszerre képviselte - és reményei szerint a franciák elleni küzdelemben egyesíteni is fogja - Németalföldet, Burgundiát, Dél-Itáliát, Spanyolországot az ugyancsak általa irányított osztrák örökös tartományokkal - és persze a fél világot, amelyet meghódítottak az elmúlt két-három évtizedben. Nincs ekkora hatalom a Földön - birodalmában éppen akkor kel fel a Nap, amikor a másik oldalon lenyugszik...

KÖNYVEIM CÍMJEGYZÉKE

Gubcsi Lajos Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárában megjelent albumai, könyvei

Gubcsi Lajos: A Habsburg-sas karmai, 1518 – 13 ördögi év, 6. kötet
<http://mek.oszk.hu/16400/16402/>

Gubcsi Lajos: Kié az ország?, 1518 – 13 ördögi év, 5. kötet
<http://mek.oszk.hu/16300/16336/>

Gubcsi Lajos: Werbőczy vastörvényén nincs pecsét – 13 ördögi év, 4. kötet
<http://mek.oszk.hu/16300/16302/>

Gubcsi Lajos: 10 éves király trónol, 1516 - 13 ördögi év, 3. kötet
<http://mek.oszk.hu/15000/15089>

Gubcsi Lajos: Koronánk a nászajándék, 1515 – 13. ördögi év, 2. kötet
<http://mek.oszk.hu/15000/15079>

Gubcsi Lajos: Magyar pokol, 1514 – 13 ördögi év, 1. kötet
<http://mek.oszk.hu/12200/12297>

Gubcsi Lajos: Február – havi ciklus
<http://mek.oszk.hu/15000/15005>

Gubcsi Lajos: Jut eszembe... ami kimaradt
<http://mek.oszk.hu/12500/12529>

Gubcsi Lajos: Hazudj, s a bíró is megsegít – Jus gladii
Egy karaktergyilkosság története
<http://mek.oszk.hu/10400/10408/>

Gubcsi Lajos: Félvörös Félhérosz
<http://mek.oszk.hu/13600/13662>

Gubcsi Lajos: Mr. 52 fok
<http://mek.oszk.hu/13700/13727>

Gubcsi Lajos: Bezár
<http://mek.oszk.hu/13900/13930/>

Gubcsi Lajos: JANUÁR – havi ciklus
<http://mek.oszk.hu/13600/13661>

Gubcsi Lajos: Kórpótlási jogüzérek - Szociokrimi
<http://mek.oszk.hu/12200/12291/>

Gubcsi Lajos: Leányálom
<http://mek.oszk.hu/12500/12519>

Gubcsi Lajos: 13 ördögi év – A máglyától Mohácsig
<http://mek.oszk.hu/12500/12518>

Gubcsi Lajos: 1514 – Magyar pokol (opera és rockdráma librettója)
<http://mek.oszk.hu/12300/12381/>

Gubcsi Lajos: A Magyar Művészetért – 25 éves gyermekem
<http://mek.oszk.hu/11200/11262/>

Gubcsi Lajos: Nyitott boríték
<http://mek.oszk.hu/10900/10946/>

Gubcsi Lajos: Őseink, gyermekeink
<http://mek.oszk.hu/10400/10409/>

Gubcsi Lajos: Felnőtt állatmesék
<http://mek.oszk.hu/10400/10407/>

Gubcsi Lajos: Hű szó, háborgó
<http://mek.oszk.hu/10400/10410/>

Gubcsi Lajos: Legényregény
<http://mek.oszk.hu/08600/08677>

Gubcsi Lajos: Korom Magyarország fölött - 2004-2010
<http://mek.oszk.hu/08400/08497/>

Gubcsi Lajos: Elég lett, ELÉGETT
<http://mek.oszk.hu/07700/07792/>

Gubcsi Lajos: Egy kun Budán és Pesten
<http://mek.oszk.hu/07700/07793/>

Gubcsi Lajos: Elég, ami ELÉG
<http://mek.oszk.hu/06600/06608/>

Gubcsi Lajos: IV. Üzenet Erdélyből
<http://mek.oszk.hu/03400/03498>

Gubcsi Lajos: Dallam az éjben
<http://mek.oszk.hu/05700/05773/>

Gubcsi Lajos: Ajánlott – Levelek Orbán Viktornak (részletek)
<http://mek.oszk.hu/05800/05833/>

Gubcsi Lajos: III. Üzenet a végekről – Délvidék
<http://mek.oszk.hu/03400/03497>

Gubcsi Lajos: A szabadság népe
<http://mek.oszk.hu/03400/03496>

Gubcsi Lajos: Az ég felé...
<http://mek.oszk.hu/03400/03499>

Gubcsi Lajos: Summa - 55 évem ha ha 110 lesz - Lírai regény
<http://www.mek.oszk.hu/02400/02426/>

Gubcsi Lajos - Gubcsi Anikó: A csillagokban Bubik István.
<http://www.mek.oszk.hu/02300/02355>

Gubcsi Lajos: I. Üzenet a végekről – Felvidék
<http://www.mek.oszk.hu/01900/01950>

Gubcsi Lajos: II. Üzenet a végekről – Kárpátalja
<http://www.mek.oszk.hu/02300/02324>

Gubcsi Lajos: Üzenet Erdélyből
<http://www.mek.oszk.hu/01600/01651>

Gubcsi Lajos: Az élet túlsó oldala
<http://www.mek.oszk.hu/01900/01947/>

Gubcsi Lajos: Jó kedvedben teremtettél...
<http://mek.oszk.hu/02500/02576>

Gubcsi Lajos: Istentelenül
<http://mek.oszk.hu/02500/02575>

Gubcsi Lajos: Haza szerelem
<http://mek.oszk.hu/02500/02574>

Gubcsi Anikó-Gubcsi Lajos: Aranykönyv - A Magyar Művészetért
<http://www.mek.oszk.hu/01700/01741>

Gubcsi Lajos: Posztumusz
<http://mek.oszk.hu/02700/02785>

Gubcsi Lajos: Magyar parasztság a Kárpát-medencében
<http://mek.oszk.hu/02500/02577>

Gubcsi Lajos: Valaki dobog a szívemen
<http://mek.oszk.hu/02500/02573>

Gubcsi Lajos: Szem, fényvesztés
<http://mek.oszk.hu/02500/02578>

Gubcsi Lajos: A kommunikáció napja
<http://www.mek.oszk.hu/00100/00141>

Gubcsi Lajos: 4 nap, amely megrengette az országot 1989
<http://www.mek.oszk.hu/01500/01508>

Gubcsi Lajos: Four days that shook Hungary 1989
<http://mek.oszk.hu/14600/14621/>

Gubcsi Lajos: After the Bargain 1988
<http://mek.oszk.hu/15000/15006>

Gubcsi Lajos: Rész a Nagyfalon – Kína 1987
<http://mek.oszk.hu/14600/14607/>

Gubcsi Lajos-Tarafás Imre: Das unsichtbare Geld
<http://mek.oszk.hu/14600/14618/>

Gubcsi Lajos-Tarafás Imre: A láthatatlan pénz
<http://www.mek.oszk.hu/02400/02442/>

Gubcsi Lajos szerkesztésében megjelent könyvek:

1000-1100 years ago – Hungary in the Carpathian Basin
<http://mek.oszk.hu/09100/09132>

1000-1100 évvel ezelőtt – Magyarország a Kárpát-medencében
<http://mek.oszk.hu/09100/09186>

From the Noon Bell to the Lads of Pest
<http://mek.oszk.hu/09400/09426>

A déli harangszótól a pesti srácokig

Gubcsi Lajos: For the Homeland onto Death

Gubcsi Lajos: A hazáért mindhalálíg

Zenés művek:

Gubcsi Lajos – Benkő László: Ismét Vereckénél – Rákóczi ballada

-DVD: http://video.amm-gubcsi.hu/Ismet_Vereckenel.mpg

-CD: <http://www.amm-gubcsi.hu/cikk/1180/benko--gubcsi---ismet-vereckenel>

Ökrös Csaba – Gubcsi Lajos: 1514 – Magyar pokol (opera librettó szövege)
<http://mek.oszk.hu/12300/12381/>

Gubcsi Lajos-Nagy Tivadar-Role együttes: Dózsa – 1514, rockdráma